

І. Власовський

АРХИПАСТИРСЬКИЙ ЮВІЛЕЙ
ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНОГО
МИТРОПОЛИТА
ПОЛІКАРПА

1932 1952

Видання Ген. Церк. Управління УАПЦ в В. Британії

Лондон — 1952
diasporiana.org.ua

I. Власовський

**АРХИПАСТИРСЬКИЙ ЮВІЛЕЙ
ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНИШОГО
МИТРОПОЛИТА
ПОЛІКАРПА
1932-1952**

Видання Ген. Церк. Управління УАПЦ в В. Британії

Лондон — 1952

ЙОГО ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНСТВО ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНИЙ
ВЛАДИКА ПОЛІКАРП МИТРОПОЛИТ УАПЦ

— * —

В цьому 1952 році сповнюється (10 квітня) двадцятиріччя, як в Митрополитальному Соборі Св. Марії Магдалини у Варшаві прийняв з рук п'яти ієархів Православної Церкви в Польщі, на чолі з Митрополитом Діонісієм, архиєрейську хиротонію Архимандрит Полікарп (Сікорський), після десятирічного служіння у Престолі Божого в сані ієромонаха і архимандрита.

Суто церковне поле діяльності судив Господь Владиці Полікарпові від юних днів його після скінчення Київської Духовної Семінарії (1898 р.), бо ж і будучи світським, служив він в установах церковного управління Київської єпархії та перебував і в складі кліру єпархії та посаді дяка Воскресенської Церкви в Києві. Таким чином усе життя Владики від дитинства в родині священика о. Дмитра Сікорського, через духовні школи в Умані і Києві, через службу в церковно-адміністративних установах, через проходження церковного служіння від «нижчого причетника» починаючи та підіймаючись по ступенях ієархічних, принявши постриг, — було рідкою в життєписах архипастирів підготовчою школою до архиєрейства в Церкві Божій. Дійсно, заповіт Апостола: «Рук ні на кого не покладайте скоро» (І Тим. 5,22) і постанови давніх соборів, щоб на єпископство поставляти таких, які «з давнього часу випробовані в слові віри і в житті відповідні правому слою» (Лоад. 12) та щоб на «висоту єпископства підіймалися після випробування їх в служеннях чтеця, дияцина, і пресвітера» (Сардик, 10, Двукр. 17) — мали повне застосування своє при висвяченні в єпископа Луцького Архимандрита Жировицького монастиря Полікарпа.

Це підкresлюючи, не формальну сторону справи хочемо підкresлити, а глибшу життеву правду давнього церковного порядку щодо хиротонії єпископської. Добра підготовка церковна і широкий досвід в церковно-релігійнім житті й управлінні стали у великій незасупленій допомозі Владиці Полікарпові, коли Господь покликав його на найвище в Церкві ієархічне служіння єпископське і найвище церковно-адміністративне становище — Митрополита окремої Церкви, Голови Собору єпископів УАПЦ.

Архипастирське служіння Владики Полікарпа проходило за ці 20 років не в обставинах спокійних, не по шляху, протоптаному, так би мовити, архиереями-попередниками... Це стверджуючи маємо на увазі не тільки бурхливу добу історії з її катаклізмами особливо в житті Європи, яка охопила всіх нас, а спеціяльно до всього того покликання Владики Полікарпа бути **українським** єпископом, висвяченим для українського православного народу.

Ще не був висвячений Владика Полікарп, а Митрополит Василь Липківський в жовтні 1930 року в кінці своїх мемуарів про відродження Національної Української Православної Церкви з революцією 1917 року написав: «Є чутки, що Польща визнала у себе Українську Церкву і висвятила для неї єпископа Полікарпа (Сікорського). Позбавлені єпископів парафії Радянської України могли оглядатися на українського єпископа в Польщі...» В цих словах висловлена невмірущість ідеї, що українці мають право, як окремий народ, на свою незалежну Національну Православну Церкву. І оскільки Православна Церква не може бути без апостольської преємственої ієрархії, то на єпископа Полікарпа в ті часи покладено було велику місію — бути репрезентантом української православної ієрархії, носієм ідеї незалежності Української Православної Церкви. Таке розуміння історичної події хиротонії Архимандрита Полікарпа в єпископи у неділю 10 квітня 1932 року було у нас присутніх при цьому священному акті в Соборі Митрополитальному в Варшаві, на приняттях з цієї нагоди у Митрополита Діонісія і в Українському Науковому Інституті. Була радість, було духове піднесення, було почуття перемоги по роках боротьби в Польщі за єпископа-українця в складі ієрархії Православної Автокефальної Церкви в Польщі.

Та думаю, ніхто з нас не уявляв тоді; який тернистий шлях простелиться в Архипастирському служінні Владики Полікарпа. За часів Польщі єпископське служіння Владики Полікарпа проходило як єпископа-вікарія Волинської єпархії, правлячим якої був тоді Митрополит Діонісій, а від 15 квітня 1934 року Архиєпископ Олексій. В наміри польського уряду зовсім не входило дати широке поле діяльності українському єпископові посеред ук-

райського народу. А коли Архипастирські візитації Владики Полікарпа, з доручення правлячих Владик, по сільських церквах Волині, глибоко зхвилювали українську Волинь, пробуджуючи її національну свідомість та захоплюючи особливо сільську молодь, воєвідський уряд поспішив довести до відома Архієп. Олексія своє бажання припинити національно-церковні маніфестації, викликувані візитаціями парафій Єпископом Луцьким. Формальна причина: Владика Полікарп при зустрічі його при збудованій, як водиться, зеленій брамі в одній з парафій Городівського повіту мав ніби сказати, показуючи на білого орла (герб Польщі) на верху брами: «а це що за півник?» (Був такий донос відомого з такої «діяльності» о. Федора Г-ка). Ізольований від зустрічі з народом Владика Полікарп присвятив свою працю найбільше перекладам (в підкомісіях Луцькій і Кременецькій, які організував) і видавництву богослужбових чинів і Св. Письма в українській мові. До українського церковного Луцька прислуховувався правлячий Владика Олексій, який зовсім не рахувався з першим своїм вікарієм Єпископом Симоном, а був вражливий на те, що скаже Владика Полікарп. Об'єктивно це стверджую з досвіду спільної праці в ті часи з обома Владиками.

На становищі Єпископа-вікарія залишався Владика Полікарп і після падіння Польщі у вересні 1939 року, в часах більшевицької окупації Зах. України в 1939-41 р.р. Господь Бог охоронив його в часах цієї окупації. Коли б тривала вона тоді довше, не оминув би український Владика, давній український діяч і емігрант з Уряду УНР, тяжких репресій. Як оповідав мені по приїзді з Москви на весні 1941 року Владика Олексій, в Московській Патріархії було велике незадоволення Єпископом Полікарпом, за нехтування ним нової церковної влади. Бо ж Владика Полікарп ані декларації про зренчення юрисдикції Православної Автокефальної Церкви в Поліщі не склав, ані до Москви не поїхав, не іменував себе і Єпископом Володимиро-Волинським, який титул Московська Патріархія надала йому, призначивши на Луцьку Катедру Митрополита Николая Ярушевича, екзарха Зах. України і Зах. Білорусі.

З німецькою окупацією Волині в літі 1941 року Влади-

дика Полікарп стає правлячим єпископом Луцької єпархії в сані Архиєпископа Луцького і Ковельського. Наступило це в силу декрета Митрополита Діонісія від 2 серпня 1941 року. Цим декретом Волинська єпархія, юрисдикцію над якою перервану большевицькою окупацією відновив тепер Митрополит Діонісій, була поділена на дві: Луцьку і Кременецьку. Але ж Архиєпископ Олексій, що мав управляти Кременецькою єпархією, ще до одержання того декрету скликав до Почаєва єпископів на собор, який відбувся 18 серпня 1941 року та став на шлях непідрядковання Митрополитові Діонісію, визнавши над собою й далі владу Московської Патріярхії. Думку Владики Полікарпа, висловлену в листі з 3 серпня 1941 року до Архиєпископа Олексія — «те що було насильно накинуте, мусить бути відкинутим» собор єпископів (в складі Архиєпископа Олексія і єпископів Симона, Дамаскина, Пантелеїмона і Веніамина) не призначав. Так тоді вже повстало розбиття в Церкві на Україні явно на національному ґрунті.

Українські церковні діячі добре знали, що єдиним непохитним українським ієрархом є Владика Полікарп, але ж будучи свідомі того, яким великим злом для відродження по большевиках Церкви на Сході України є роз'єдання ІІ, не тратили надії перегонати Владику Олексія в згубності його погляду триматися юрисдикції Московської Патріярхії. Архиєпископ Олексій мав очолити Українську Православну Церкву, на що була повна згода Архиєпископа Полікарпа, який для себе особисто не шукав ні влади, ні почестей, ні слави. Але ж затяжні переговори з Владикою Олексієм з причин і досі таємничих не дали бажаних наслідків. Навпаки в грудні 1941 року Владика Олексій посилив свою акцію на Україні ставши по постанові своїх єпископів, екзархом Москви, з титулом Митрополита Волинського та висвячуєчи для України нових єпископів, ворожих українству.

В цих обставинах українці змушені були звернутися до канонічного авторитету Митрополита Діонісія і просити Митрополита, аби Владику Полікарпу призначив Адміністратором Православної Церкви на визволених Українських Землях. Декрет Митрополита Діонісія, яким Архиєпископ Полікарп призначався тимчасовим Адміністра-

тором послідував 24 грудня 1941 року.

Так Владиці Полікарпові судилося, як українському ієрархові, вступити, організуючи Українську Православну Церкву на Україні, в боротьбу з московіфільським напрямком в Церкві, очоленим Митрополитом Олексієм. Було це болісним для Владики Полікарпа, з огляду на попередні відносини з Митроп. Олексієм, який був до того духовним його батьком. Та всенародня церковна справа стояла вище за особисті відносини. В сумних умовах боротьби Національної Української Церкви з Церквою на Україні промосковською розпочалася енергійна організаційна праця Владики Полікарпа, як Адміністратора Української Православної Церкви. Найважливішою першою справою було, очевидно, висвячення для України українських єпископів, щоб не опинилася Українська Православна Церква в обставинах, подібних як в 1920-21 р. р. Единий хто міг прийти з допомогою в цій справі по цей бік граничної лінії між сходом і заходом, відгородженої німцями, був Архиєпископ Поліський і Пінський Олександр, який Московської Патріархії, хоч сам був росіянин родом з Сибіру, не визнав і тепер зайняв свою Пінську Кatedру. До Пінська, з благословення Митрополита Діонісія, зимою 1942 року і виїхав при тяжких комунікаційних умовах того часу, Владика Полікарп з кандидатами на єпископів о. Ніканором Абрамовичем та о. Іваном Губою. Там в Пінську 9-10 лютого 1942 року Владики Олександр і Полікарп довершили висвячення єпископів Ніканора і Ігоря. Українська Православна Церква мала тепер свою національну канонічну ієпархію, число якої збільшилось далі хіротоніями єпископів в Києві і Луцьку того ж 1942 року, що організаційною сіткою обняли церковне життя на Волині, Поділлі, Київщині, Катеринославщині, Херсонщині, почали і на Полтавщині.

Окидаючи ретроспективним оком життя на українських землях в ті роки 1941-43 німецької окупації і німецько-советської війни, коли українці кинулись було до творчої пропаганди національної в різних ділянках того життя, нам здається, що найбільше вдалося зробити все ж таки в ділянці національно-церковній. Може сталося це й тому, що німці, які відразу наклали свою руку на господарче життя, далі загамували культурно-освітнє і шкіль-

не життя, на церкву звернули увагу в третю чергу. І тоді стало найтяжче Владиці Полікарпові, як Адміністраторові Православної Церкви. До тієї внутрішньої боротьби в Церкві, при якій т. зв. «автономісти» в засобах не перебирали, долучилось тепер недовірливе відношення німців.

Була парадоксальна ситуація в яку поставлений був Архипастир Української Православної Церкви. Московська Патріархія в посланнях місцевістю стояла патріаршого престолу митропол. Сергія і екзарха Зах України митроп. Николая проклинала Владику Полікарпа, називала його зрадником, прислужником Гітлера, звернулась до трьох східних патріархів (крім Царгородського), щоб заочно засудити і позбавити сану Владику Полікарпа. Ці послання скидалися з літаків над Україною, засуд надрукований в книжці: «Правда про релігію в Росії», якою книжкою, видавши її в мовах російській і англійській большевики дурили союзників. І в той же час німецька адміністрація на Україні прихильніше ставиться до промосковської Автономної Церкви, починає тиснути Українську Автокефальну Православну Церкву. Одночасно вимагає від її Адміністратора, єпископів і Духовенства, аби вплинули на українську молодь, щоб їхала на роботу в Німеччину, замість йти партизанами до лісу. вимагає гасити пожар, розпалений в народі самими німцями.

Собору єпископів, скликаного на 4 жовтня 1942 року до Луцьку Владикою Адміністратором, німці не дозволили, продовження пастирських і дяківських курсів, після того, як перша група курсантів скінчила курси в грудні 1942 року, теж не дозволили, бо «відриваємо людей від роботи». А зі Сходу люди просили присилати священиків, яких не було. Єпископів Автокефальної Церкви, які зібралися було на 4 жовтня до Луцька, німці не зачіпили тоді, але відомий «Акт поєднання Автокефальної і Автономної Церков 8 жовтня 1942 р.», що з'явився в наслідок наради єпископів-Автокефалістів в Луцьку і ледве ації від них до Митрополита Олексія, німці знівечили. Треба було бачити, з якою дійсно апостольською радістю зустрів вістку про цей «Акт поєднання» Владика Митрополит Полікарп. (титул Митрополита, наданий був Владиці Полікарпові Собором єпископів ще в травні 1942 року в Києві, а тепер в жовтні проголошено було про

Архіпастирська візитация В. Британії. Місто Ковентрі. 13 серпня 1950 року.

це в Луцькому Катедральному Соборі), як зараз же видав про це Архипастирське Послання з закликом відправити по церквах вдячні Господеві молебни. Коли ж виявилось, що «Автономна» Церква мовчить про цей акт, Митрополит Полікарп в глуху листопадову ніч їде кіньми з Луцька до Кременця (120 км.), не дивлячись на старечий свій вік, на великих небезпеках подорожі в ті часи, щоб особисто з Митрополитом Олексієм вияснити причини замовчання «Акту». Німців лякала не тільки об'єднана Українська Православна Церква, єдина на Україну, до чого не допустили, але й дві Автокефальна і Автономна, хоч би і в боротьбі їх між собою, але кожна зцентралізована в своєму устрої й управлінні на всю Україну. Тому в кінці 1942 року і на початку 1943 року вони порушують розпорядженням Е. Коха віковічний устрій Православної Церкви на Україні, унезалежнюючи Єпископів від центральної церковної влади, а підпорядковуючи їх Генерал-Комісарам німецьким на Україні по всіх церковних справах.

На такі акти окупанта українських земель не мовчав Митрополит Полікарп, а вносив рішучі протести до Райхскомісаріату в Рівному, читаючи які у надісланих відписах, єпископи боялись за долю свого Митрополита. На протести німці не відповідали, а робили своє. Нарешті все збільшуючи терор, німецька влада, приступила до погрому української інтелігенції на Волині, розгромила й Адміністратуру Української Православної Церкви, арештувавши в ніч на 16 липня 1943 року найближчих помічників Владики Адміністратора, а з ним самим перевавши урядові зносини. Владиці Рівенському Платонові було заявлено в Генерал-Комісаріяті в Луцьку, що відносин з Митрополитом Полікарпом не буде, «поки не наступить зміна в поглядах автокефальних священиків і не стане видно, що Митрополит дійсно буде співпрацювати з німецькою владою та разом зі своїми священиками буде вживати заходів до остаточного поборювання партизан». З допитів гестапо нас, — увязнених в Рівенській тюрмі членів Адміністратури і Луцької Консисторії, видно було, що церковному управлінню й духовенству Автокефальної Церкви на чолі з Митрополитом Полікарпом німці закидали не тільки брак активності у впливах

на припинення партизанщини, а контакт з українськими партизанами і співпрацю з ними.

В історії Української Православної Церкви, як національної, багатої на переслідування у віках минулих, гітлерівські німці разом з большевиками в ХХ сторіччі вписали своє ім'я, як насильники і гнобителі нашої Церкви під час окупації ними в 1941-43 р.р. України.

13 січня 1944 року Митрополит Полікарп залишив Луцьк. Виїхала на Захід і вся ієрархія Української Автокефальної Православної Церкви. Залишатися на Україні і попасті в пащу комуністичного звіря було б неоправданим і нерозсудливим мучеництвом.

Російська Еміграція, вже після першої світової війни та перемоги большевизму опинившись на Заході, мала свою національну Зарубежну Російську Церкву. Українська еміграція тих часів такої Церкви не мала, а ті з православних українських емігрантів, що не були байдужі до віри і Церкви, шукали (в перебуванні поза Польщую) релігійного задоволення чи в одновірних храмах інших націй, чи в однонаціональних інших ісповідань (як в укр. греко-католицьких), тільки Париж мав українську православну парафію під юрисдикцією Митрополита Діонісія. Тепер, після капітуляції німців в травні 1945 року, ступнево, по мірі осідку української еміграції по таборах і містах Німеччини організується «Українська Автокефальна Православна Церква на еміграції», яку обіймає своєю Архіпастирською опікою Владика Митрополит Полікарп.

Мабуть, що за всі часи існування політичної еміграції Західня Європа не була свідком такої побожності вигнанців з рідних країв, як після другої світової війни. Ієрархія УАПЦ на еміграції, очолена Митрополитом Полікарпом — на своїх Соборах і через Св. Синод, як виконавчу центральну владу Церкви, дбаб про задоволення церковно-релігійних потреб скитальців, оскільки було до того духовних і матеріальних спроможностей в умовах повоєнної розрухи в Європі і обставин життя самих вигнанців.

На всіх сесіях Собору єпископів і Св. Синоду УАПЦ на еміграції, що відбувались по різних таборах і мі-

стах Американської окупаційної зони в Німеччині, Митрополит Полікарп головував сам, не дивлячись на далеку путь з Бритійської зони, де проживав (м. Гронau під Гановером, потім табір Гайденау недалеко Гамбурга) і якою ближче опікувався, не зважаючи часто й на стан свого здоров'я. Під час цих сесій, по містах і тaborах як — в Еслінгені, Мюнхені, Корнберзі, Майнц-Кастелі, Ашафенбурзі, Аугсбурзі, Регенсбурзі, Ельвангені, Ділінгені, — люди вкладали все своє серце, щоб як-найкраще зустріти, прийняти, догідно улаштувати для праці Владик своєї Церкви, пережити з ними моменти церковно-релігійного піднесення. Закинуті на чужину посеред німецького моря, люди чули тоді слова потіхи від свого Архипастыря Митрополита і других Владик і спільніх зіткненнях до Бога за Богослуженнями, в спільніх розмовах та промовах під час громадських обідів, на авдієнціях у Владики Митрополита знаходили розраду в сумних думках про невідоме й непевне своє майбутнє. Які чудові духовні концерти давались українськими хорами під час цих сесій, а українське жіноцтво, при всіх недостачах тодішніх в провіянті, так дбайливо готовувало для своїх гостей обіди, вечери, сніданки, що просто забувалось, що це Німеччина, а не Україна. В час однієї ж з сесій Собору Єпископів і Синоду (10-15. V. 1947) в Мюнхені відсвятковано було 15-річчя Єпископської хиротонії Владици Митрополита, коли на Академії в честь Ювілянта виступила й славетня українська капеля бандуристів під проводом п. Г. Китаєвого.

Соборна праця Української Ієрархії на чолі з Митрополитом Полікарпом, організуючи церковне життя скиタルців у відношенні управління, богослуження, обіймала й справи церковно-видавницу, шкільно-місійну, підготування кадрів священства і т. п. Трудні були ці справи до зреалізування. з браку головним чином фінансових засобів. А все-таки Св. Синод УАПЦ на еміграції видав Укр. Православні Календарі на 1947, 48, 49, 50 і 51 роки Усі ці календарі — історична пам'ятка життя і праці на чужині Укр. Православної Церкви. Крім того видано «Богословський Вісник» ч. 1 і 2, Богословсько-Науковий Інститут при Св. Синоді видав «Коротку Історію Право-

славної Церкви», «Короткий Православно-Християнський Катехизис» Прот. С. Гаюка, «Служебник», «Прокимни, причасні і величання». Ротаторні видання «Українська Православна Церква в часі другої світової війни (1939 — 1945)» Сенекс'я, «Часослов», Служби Божі на Великдень, двунадесяті свята і свята великих святих — в перекладі на укр. мову і др.

Для підготовки пасхирства Св. Синод благословив відкрити в р. 1946 — Богословську Академію в Мюнхені, почесним Куратором якої є Владика Митрополит Полікарп.

Нині ця доба життя і праці УАПЦ на еміграції в умовах масового таборового життя її пастви в Німеччині вже слінчилася, для Владики Митрополита властиво від часу, як в квітні 1950 року він переїхав з Німеччини до Франції. З розселенням українських скитальців по різних заокеанських країнах переселенням з Європи єпископів УАПЦ, перестали фактично діяти центральні церковні установи УАПЦ на еміграції. Владика Митрополит під своєю безпосередньою Архипастирською опікою має тепер українські православні громади в Франції, Бельгії, Англії, останню навістив Архипастирськими візитаціями в літі 1950 року. Ale не дивлячись на такий фактичний стан, Український Православний Світ поза зализою завісою вважає Владику Митрополита Полікарпа, найстарішого між українськими Ієрархами віком (77 літ) і найстаршого по Архиерейській Хиротонії, своїм духовним Батьком. Тому напр. і Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді, коли Церква та залишилась в червні 1950 року без єпископа, просив Митрополита Полікарпа духовно заопікуватись Канадійською Церквою та благословити для неї нових єпископів.

Батьки не завжди, однаке мають радість і втіху в своїх дітях. Бо діти бувають не однакові. А в часи особливо великої моральної руїни, як тепер у світі, є й посеред української еміграції елементи для яких, при умовах ще безкарності, немає стриму, щоб валити авторитети, своє мале «я» ставити вище добра своєї Церкви, нації. Такого характеру в житті УАПЦ на еміграції було явище т. зв. «Ашафенбурського розколу» чи «григоріянства» в 1947 році в Німеччині, бунтівнича акція

прот. о. Губаржевського в 1950 році в Англії. Таких «блудних синів», коли вони тягнуться своїми пристрастями «на сторону далече», трудно буває при собі утримати при всій добрій волі й стараннях.

Не мало однаке туги душевної пережив і переживає Владика Митрополит від таких деструктивних прояв в житті Церкви, коли завітньою його мрією є залишити на схилі свого життя духовно єдиною Українську Православну Церкву в світі. «Я твердо вірю, — каже Владика, — що відданість Рідній Церкві, стремління до єдності й здоровий розум нашої нації переможуть усіх більших і менших заколотників в іх деструктивних замірах, і всіми в лоні нашої Рідної УАПЦеркви будемо єдиними устами і єдиним серцем славити й хвалити Отця і Сина і Святого Духа» (З послання до духовенства і вірних в Англії 31 травня 1951 року.)

Такий в головних зарисах шлях двадцятирічної Архиєпіскопської праці Його Високопреосвященства, Владики Митрополита Полікарпа.

Боже Провидіння покликало Його на чоло Національної Православної Церкви українського народу в тяжку добу історії народу. За роки 1941-51, на Україні в час страшної війни та в час великого ісходу народу на Захід поневірянні Його по німецьких землях, — український православний народ зжився з своїм Митрополитом Полікарпом. Не мають за що нарікати на нього і українці-католики, які не раз тепло вітали Його по тaborах. Владика Митрополит Полікарп, як Голова УАПЦеркви стояв і стоїть поза всякими партіями й партійними групами української еміграції, молячись у Престола Господнього за весь Український Народ та завжди закликуючи в своїх посланнях до єдності, згоди, братерства.

Нехай же Всевишній пошле нашему Високопреосвященнішому Ювилянтові. Дорогому Владиці Митрополитові Полікарпові сили далі нести хрест Первоєпаршого служіння в УАПЦеркві, історія якої за цих 20 років так пов'язана з його іменем.

ЦИА 1 Ш.